



Miljødirektoratet
Postboks 5672 Torgarden
7485 TRONDHEIM

Saksbehandler:
Simon Heier

Oversendelsesbrev - Forslag til tiltak for Knutshø villreinområde og Statsforvalteren i Trøndelag sin vurdering og tilrådning

Viser til brev datert 02.11.2022 og tildelingsbrevets oppdrag 3.1.4.2.4. Statsforvalteren i Trøndelag har ledet prosessen for Knutshø villreinområde med Norsk Villreinsenter Nord som sekretariat. Vi oversender med dette prosjektgruppas forslag til tiltak.

Statsforvalteren i Trøndelag sin vurdering og tilrådning til prosjektgruppas forslag til tiltak:

Statsforvalteren i Trøndelag er ansvarlig for denne tilrådingen, med involvering fra Statsforvalteren i Innlandet.

Statsforvalteren stiller seg bak hovedtrekkene av faggrunnet fra prosjektgruppa. Statsforvalteren har noen ytterligere vurderinger og tilrådingar som beskrives nærmere under.

Fram til i dag så er det forsøkt med økt kanalisering og mer informasjonsarbeid for å forbedre tilstanden i norske villrein fjell. Med bakgrunn i kvalitetsnormen og utfordringsbildet for villreinen i Knutshø så tilrår Statsforvalteren at Klima- og miljødepartementet tenker helhetlig i deres arbeid med en tiltaksplan for Knutshø. Det er ikke tilstrekkelig å gå vidare med noen få utvalgte, og mindre konflikthylte tiltak fra faggrunnet. **For å forbedre tilstanden til villreinen i Knutshø så er det behov for mer kraftfulle tiltak enn økt kanalisering og mer informasjonsarbeid.**

Oversendelsen fra prosjektgruppa

Hver for seg kan effekten av ulike påvirkningar være liten for villreinen, men til sammen kan den totale samlede effekt av menneskelig aktivitet og infrastruktur ha en stor negativ effekt. Graden av negativ effekt avhenger av tettheten av disse forstyrrelsene, når på året og hvor i landskapet de skjer i forhold til villreinens beiteområder og bevegelseskorrider¹.

¹ Panzacchi, M., van Moorster, B., Tveraa, T., Rolandsen, C. M., Gundersen, V., Lelotte, L., A., Dos Santos, B. B. N., Bøthun, S. W., Stien, A., Andersen, R., Strand, O. 2022. Statistisk modellering av samlet belastning av menneskelig aktivitet på villreinområder. Identifisering av viktige leveområder og scenarionalyser for konsekvensutredning og arealplanlegging. NINA Rapport 2189.



I regjeringens forslag til statsbudsjett er det opprettet en ny tilskuddsordning for naturrestaurering. Statsforvalteren tilrår at denne bør utvides kraftig, og at restaurering av villreinområder bør inn under ordningen.

Noen av tiltakene er verdivalgstiltak, noen er regelverkstiltak og noen er relativt gryteklare. Vi ønsker å trekke frem noen hastetiltak som vil gi en umiddelbar effekt og som kan gjennomføres uten en langvarig prosess:

- GPS-prosjekt – sikre finansiering for å følge villreinen før, under og etter gjennomføring av tiltak. Det er en av de beste metodene vi har for å måle effekter av tiltak. Ansvarlig: Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet.
- Tiltak mot smitteoverføring (åpning- og stenging av saltsteinapparat, tekniske innretninger som hindrer saltutslag). Kan finansieres gjennom *tilskudd til tiltak i beiteområder*. Ansvarlig: Beitelagene, kommunene og Statsforvalterne.
- Justere åpne- og stengetider for veiene. Anbefalt åpningstid er 15. juni og stengetid 31. oktober. Ved en forsinket åpning vil man også forhindre at det brøytes veier i kalvingstiden. Ansvarlig: Veilagene og kommunene.
- Stopp- og parkeringsforbud på veier som krysser trekkpassasjer. Ansvarlig: Grunneier og veilagene.

Veinettet og motorisert ferdsel

Fra kvalitetsnormen for villrein er det pekt på at hele 94,6 prosent av funksjonsarealet på sommer og høst i Knutshø, regnes for å ha redusert kvalitet (middels tilstand) på grunn av trekkhindringer i forbindelse med det svært omfattende veinettet. Når så store funksjonsarealer har middels tilstand så anbefalte ekspertgruppa fra den første klassifiseringen etter kvalitetsnormen at delnorm 3 burde nedklassifiseres til dårlig tilstand².

For to av problemstillingene som ble presentert var prosjektgruppa delt. De kom ikke frem til konsensus om disse to viktige problemstillingene:

1. Einunndalsvegen / Sætervegen – Veien har god standard og fungerer som trekkplaster gjennom villreinområdet og gjennom fire trekkpassasjer (KN02, KN03, KN04b og KN05b)³. Det er gjennom GPS-merkede dyr påvist et redusert trekk og unnvikelseeffekter på den sommeråpne fjellveien⁴.
2. Sideveiene: Bekkelægervegen, Setaldalen, Rødalsveien, Orkeldalsvegen, Veslorkelsjøvegen, deler av Vinstradalsvegen og Gløtvegen. Veiene går gjennom fem trekkpassasjer³.

For Einunndalsvegen / Sætervegen har det i tillegg til flere stopp- og parkeringsforbud vært diskutert å stenge veien ved Fundin dam for gjennomfartstrafikk. De med behov i næringsøyemed, slik som kraftregulanter og de med lovpålagt tilsyn knyttet til beitedyr, ville fått muligheten til å kjøre gjennom. Dissensen i prosjektgruppa var at dette ville medføre en urimelig byrde for lokalbefolkningen og at veien gir de lokale en viktig tilgang for landbruket, jegere, fiskere og turfolk. Statsforvalteren mener at ikke ble tilstrekkelig hensyntatt den negative effekten av turister og andres økte bruk av det samme veinettet.

² Rolandsen, C.M., Tveraa, T., Gundersen, V., Røed, K.H., Tømmervik, H., Kvie, K., Våge, J., Skarin, A. & Strand, O. 2022. Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein. Første klassifisering – 2022. NINA Rapport 2126. Norsk institutt for naturforskning

³ [Delnormtreknutshø | Villrein.no](https://delnormtreknutsho.villrein.no)

⁴ Strand, O., Gundersen, V., Jordhøy, P., Andersen, R., Nerhoel I., Panzacchi, M. & Van Moorster, B. 2015. Villreinens arealbruk i Knutshø. Resultater fra GPS-undersøkelsene. – NINA Rapport 1019. 131 s.



For sideveiene ble det foreslått å stenge veiene for allmenn motorisert ferdsel, med unntak for bruk av hytter og setere, kraftregulanter og for landbruket med slipp/sanking og lovpålagt tilsyn. Dissensen i prosjektgruppa var at dette ville medføre en urimelig byrde for lokalbefolkningen og at veien gir de lokale en viktig tilgang for landbruket, jegere, fiskere og turfolk. Prosjektgruppa kom fram til en trinnvis-flertallsløsning med stopp- og parkeringsforbud, åpne- og stengetider og til slutt stenging av sideveier. Om man gjennom overvåkning finner at trinn en ikke fungerer så vil man gå videre til trinn to osv.

Statsforvalteren mener at tiltakene knyttet til veinettet i faggrunnlaget fra prosjektgruppa **ikke** er gode nok for å løfte tilstanden i Knutshø villreinområde. Statsforvalteren har respekt for prosjektgruppens avveininger og ser at denne typen tiltak bør få noe tid til å modnes lokalt. For å oppnå ønsket effekt for villrein mener Statsforvalteren likevel det vil være nødvendig å stenge utvalgte sideveier. Lavbeitene i Knutshø er vurdert til å være gode gjennom kvalitetsnormarbeidet. Det vil derfor være et viktig prinsipp i videre forvaltning av villreinområdet at man tilgjengeliggjør større områder gjennom å restaurere trekkpassasjer som i dag ikke fungerer godt nok. Det vil gi direkte effekter inn på delnorm 3 og kan gi indirekte effekter inn på delnorm 1. Tiltaket kan gi relativt stor effekt i forhold til hvor lite inngripende tiltak det er å begrense muligheten til å kjøre bil fram til et turområde eller parkering. Behovet for beitefleksibilitet for villreinen er til stede i dag og vi forventer at dette behovet vil bli økende med framtidens klimaendringer.

Statsforvalteren mener følgende tiltak er nødvendig for å bidra til å heve tilstanden for villrein på Knutshø:

- Stenge sideveiene for allmenn motorferdsel med unntak for bruk av hytter og setere, kraftregulanter og for landbruket med slipp/sanking og lovpålagt tilsyn: Bekkelægervegen, Setaldalen, Rødalsveien, Orkeldalsvegen, Veslorkelsjøvegen, deler av Vinstradalsvegen og Gløtvegen. Med unntak for de med hytter, setrer, kraftregulanter og for landbruket i slipp, sanking og tilsynsformål.
- Vi tilrår at man overvåker effekten av tiltakene langs Einunndalsvegen / Sætervegen. Om disse skulle vise seg å ikke fungere etter sin hensikt så må det settes inn andre, mer kraftfulle tiltak på strekningen.

Arealplanlegging

Vi viser til de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging som understreker at villreinens trekkveier og leveområder skal sikres⁵.

Statsforvalteren tilrår at:

- Det må på plass statlige planbestemmelser som sikrer arealer som er viktige for å ivareta villreinens leveområder.
- Hensynet til nasjonale naturinteresser som villrein må løftes i plan- og bygningsloven.
- Utbygging bør ikke skje etter eldre, utdaterte planer, tillatelser og konsesjoner. Det er behov for å sikre at avgjørelser om utbygging, uansett lovgrunnlag, skjer etter relativt nye avgjørelser. Det bør utarbeides en særskilt forskrift som regulerer kommunenes rett og plikt til å revidere gamle planer, samt at det bør opprettes et statlig fond for kommunal planrevisjon.
- Det bør utarbeides en nasjonal veileder og en nasjonal mal for dispensasjonsbehandling, jf. kap. 19 i pbl. En nasjonal veileder kan også føre til en mer konsekvent klagebehandling mellom Statsforvalterembetene.

⁵ Kommunal- og distriktsdepartementet. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027. Vedtatt ved kongelig resolusjon 20. juni 2023.



Kunnskapsinnhenting

Det er viktig for den lokale aksepten at man viderefører forskning og overvåkning av smittestoffer (parasitter, prioner, bakterier, virus, sopp og annen sykdom) i Knutshø. Det er viktig å avklare effekten av smittestoffer og hvor stor grad det overføres smittestoff på saltsteinplasser. Videre vil det være viktig å innføre føre-var-tiltak mot smitteoverføring. Vi vet i dag at det overføres smittestoff mellom forskjellige arter ved saltsteinplassene. Med kommende klimaendringer vil det komme nye, og flere varianter av smittestoff. Det vil derfor være hensiktsmessig for både villrein og beitedyr at man har redusert smitteoverføringen i størst mulig grad.

Det er også ønskelig med bedre kunnskap om arealbruk, flokkstørrelser, genetisk opprinnelse og tilhørighet for villreinen omkring Savalen.

Verneområdeforvaltning

Statsforvalteren tilrår at praksisen for motorferdselsdispensasjoner i verneområdene gjennomgås og eventuelt strammes inn. Videre at all organisert virksomhet reguleres i verneforskrifter for alle verneområdene (krever forskriftsendring). Det er viktig for utvikling av framtidige verneforskrifter og revisjon av framtidige forvaltningsplaner at tiltak og hensynet til villrein innarbeides og vektet tungt.

Overføring av ansvaret for forvaltning av villrein som høstbar viltressurs

Villreinforvaltninga er sammensatt og har mange aktører. Vi stiller oss derfor bak den faglige anbefalingen fra både Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet, om at villreinforvaltningen bør ivaretas av Klima- og miljødepartementet, og at ansvaret ikke splittes mellom to direktorat.

Om faggrunnlaget

Prosjektgruppen bestod av representanter fra fire kommuner, to fylkeskommuner, verneområdeforvaltning, statlig villreinnemnd, rettighetshavernes villreinutvalg og to Statsforvaltere. Det er gjennomført fagmøter og fagdager for ulike tema med ulike aktører. Det ble åpnet for innspill over to perioder, 1. mars – 1. juni og 3. juli - 10. august. Samtlige innspill ble vurdert, og enten forkastet eller tatt med videre.

Prosjektgruppearbeidet har ført til mange gode og konstruktive diskusjoner over et bredt spekter av temaer. Flere av representantene la vekt på verdiskaping, lokalt selvstyre, næringsutvikling og lokal aksept i mange av diskusjonene. Gruppen har vært viktig for å belyse samfunnsmessige kostnader. I arbeidet ble det tilstrebet å nå konsensus om tiltakene i faggrunnlaget. Derfor har man gått til mildere tiltak foran kraftigere tiltak i første omgang. Det vil si at man kan bruke lengre tid til å nå målet, men det vil også kunne gi tid for at tiltakene kan modnes hos alle berørte aktører. Det ble konsensus om omtrent alle tiltakene, bortsett fra et par, der det ble dissens i gruppa. Statsforvalteren mener at det er gjort avveininger i faggrunnlaget, som har gått på bekostning av å løfte tilstanden for villrein fra dårlig til middels.

Det er gjort overordnede samfunnsøkonomiske vurderinger. Det er utredet tiltak hvor vi forventer vesentlige nytte-, kostnads- og budsjettmessige virkninger. På grunn av manglende kompetanse og tidsressurser i oppdraget anbefaler vi at det videre i prosessen gjøres en analyse i samsvar med gjeldende rundskriv for samfunnsøkonomiske analyser.



Videre behov for dialog

Statsforvalteren i Trøndelag stiller seg til disposisjon for Miljødirektoratet og for Klima- og miljødepartementet om det skulle være behov for ytterligere presiseringer eller mer inngående forklaringer på tilrådingen eller på faggrunnlaget. Vi oppfordrer til å ta med reindriftsnæringen i en videre dialog om tiltak for en kunnskapsoverføring om felles utfordringer og løsninger.

Med hilsen

Line Lund Fjellvær (e.f.)
underdirektør
Klima- og miljøavdelingen

Gry Tveten Aune
underdirektør
Klima- og miljøavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg

- 1 Faggrunnlag til tiltaksplan for Knutshø villreinområde - med vedlegg

Kopi til:

Klima og miljødepartementet

Statsforvalteren i Innlandet

Alvdal kommune

Dovre kommune

Folldal kommune

Oppdal kommune

Rennebu kommune

Tynset kommune

Innlandet fylkeskommune

Trøndelag fylkeskommune

KNUTSHØ VILLREINUTVALG

Villreinnemnda for Snøhetta og
Knutshø

Postboks 987

Gjelen 3

Kongsvegen 4

Gruvvegen 7

Inge Krokanns veg 2

Myrveien 1 Berkåk

Postboks 4404 Bedriftsenteret

Fylkets hus, Postboks 2560

c/o Oppdal Bygdealmening Inge
Krokanns veg 11

2604 LILLEHAMMER

2560 ALVDAL

2662 DOVRE

2580 FOLLDAL

7340 OPPDAL

7391 RENNEBU

2500 TYNSET

2325 HAMAR

7735 STEINKJER

7340 OPPDAL